



25 februari 2022 | Han Bekkers | bestuursgids
Duurzame transitie van de samenleving | deel 3

De verborgen macht achter de nieuwe wereldorde



De grootscheepse aanval van Rusland op Oekraïne is verontrustend en tragisch. Nu de Corona-pandemie in een ander, rustiger, vaarwater is gekomen hebben we een nieuwe uitdaging voor ons.

Maar dit is niet het enige vraagstuk dat ons zorgen baart. De urgente vraagstukken in onze samenleving, zoals ik ze ervaar, zijn onder meer de klimaatverandering en vergiftiging van onze planeet, de geopolitieke spanningen en oorlog met veel leed en vluchtelingenstromen als gevolg, de onrechtvaardige verdeling van de welvaart, corruptie en criminaliteit. Het lijkt alsof we in een

sneltrein zitten en op het vorige station nog afscheid hebben genomen van een geliefde. Het is moeilijk om alles te begrijpen van wat er gebeurt en nog moeilijker om de beste oplossing te vinden, maar we maken er allemaal deel van uit en hebben daarom ook een verantwoordelijkheid in het ontstaan en het voortduren van de problemen.

Zorgelijk is dat veel problemen identiteit gerelateerde kwesties lijken te worden: je bent voor of tegen en niet te overtuigen door argumenten van je tegenstander. Iedereen heeft een gedifferentieerd beeld over de wereld en de verschijnselen en stelt daarin z'n eigen prioriteiten. De problemen laten zich dan ook niet meer zomaar oplossen, want deze hangen veelal met elkaar samen en zijn zeer complex. Wie kan daar nog mee omgaan?

Het begrijpen van de geschiedenis en de ontwikkeling van de nieuwe wereldorde is onze beste bescherming. De urgente vraagstukken in onze samenleving, zoals ik ze ervaar, zijn onder meer de klimaatverandering, de geopolitieke spanningen en oorlog met mogelijke vluchtelingenstromen als gevolg, onrechtvaardige verdeling van de welvaart, corruptie en criminaliteit. Het lijkt alsof we in een sneltrein zitten en op het vorige station nog afscheid hebben genomen van een geliefde. Het is moeilijk om alles te begrijpen van wat er gebeurt en nog moeilijker om de beste oplossing te vinden, maar we maken er allemaal deel van uit en hebben daarom ook een verantwoordelijkheid in het ontstaan en het voortduren van de problemen.

Het is geen kwestie meer van weten wat er gebeurt, maar meer van intuïtief voelen

De beste manier om de juiste ingang te vinden is het herwinnen van onze moraliteit en het bewust worden van onze diepere drijfveren. In mijn [eerste artikel in deze reeks 'Staat het morele kompas bij jou aan?'](#) heb ik geconcludeerd dat we vanuit de problematiek in onze samenleving de noodzaak om te veranderen is dat veranderen bij onszelf begint, bij het herwinnen van onze moraliteit. In [het tweede artikel 'Investeer nú in bewustzijn voor de uitdagingen van morgen'](#) heb ik dit onderwerp verder verdiept en geconcludeerd dat een omwenteling en een paradigmaverschuiving – naast het herwinnen van onze moraliteit – vraagt om individuele bewustwording en onthechting van onze materiële preoccupatie. In dit derde artikel kijk ik naar de kansen en beperkingen van macht als instrument om te veranderen.

Al meer dan twee decennia is de Russische president Poetin aan de macht en we weten dat de macht en de rijkdom op aarde altijd al in handen is geweest van een enkeling en een kleptocratische elite. Ondanks de toegenomen gelijkheid, de vaak goede onderwijskansen, de toegenomen rijkdom in de westerse landen, de democratie en de openbaarheid die dat met zich meebracht, is de macht nog steeds in handen van een kleine elite – en die macht groeit met het absoluut en relatief groeien van de grote vermogens nog dagelijks.

**De ongelijkheid in de wereld is schokkend:
slechts acht families hebben meer vermogen dan de 3,5 miljard
armste mensen**

De rijkste honderd mensen op aarde zagen hun openbare vermogen afgelopen jaar met 12 %, dat is meer dan duizend miljard dollar, groeien. Iets meer dan de helft van alle wereldwijde economische groei van de afgelopen dertig jaar is naar de rijkste vijf procent van de bevolking gegaan. De helft van de wereldbevolking, 3,6 miljard mensen, zagen daarentegen de waarde van hun bezittingen het afgelopen jaar met 11% dalen. De slachtoffers van de globalisering zijn de allerarmsten, zoals de mensen in de sub-Sahara, delen van zuid-Azië en de lage middenklasse in de westerse landen, die hun inkomen de afgelopen dertig jaar achteruit hebben zien gaan. Dit verklaart mede de opkomst van populistische partijen, omdat het vertrouwen van de lagere middenklasse in het systeem door de scheve inkomensontwikkeling ernstig gevaar loopt en er geen alternatief voorhanden is. Samen met vooral de rijkste bovenlaag is de middenklasse in de opkomende economieën ook een grote winnaar van de globalisering.

We weten dat rijkdom een belangrijke bron is van macht, niet alleen kun je er invloed mee kopen, door donaties aan politieke partijen, lobbyisten inhuren en rechtstreeks omkopen, maar ook kun je met je rijkdom je sociale omgeving bepalen en via relaties invloed krijgen en benutten door elkaar wederdiensten te bewijzen of gezamenlijk strategische activiteiten te ontplooiën. De topbanken gedragen zich als een vampier, die zich storten op alles wat naar geld ruikt om zo hun macht te vergroten en hun medewerkers zijn laf door hun afhankelijkheid, omdat ze nooit menen uit te kunnen komen voor de waarheid van hun dagelijkse handelen. Net zoals de Amerikaanse economie een monstroom is, waarbij geld verdienen de heilige graal is, een graal die velen over ter wereld ook zijn gaan zoeken.

We doen allemaal mee als we niet opstaan, ons verenigen en onze waarden centraal stellen

We weten allemaal dat je met geld door eigendom van goedgekozen bedrijven invloed uitoefent, zoals zeggenschap over media. Noam Chomsky zei het al decennia geleden: *'De media dienen de machtige maatschappelijke belangen die hen controleren en financieren. Vertegenwoordigers van deze belangengroepen hebben belangrijke agenda's en doelen die ze willen bereiken, en ze zijn goed gepositioneerd om het mediabeleid vorm te geven.'* En zei Michael Rothschild niet onlangs dat op het wereldtoneel dingen niet bij toeval gebeuren? Wij zorgen dat ze plaatsvinden. Laat ik iedereen uit de droom helpen. Alle wereldgebeurtenissen, de kredietcrisis, de klimaatcrisis, de Corona-pandemie, de oorlogen tussen bevolkingsgroepen en vul zelf maar in, zijn rechtstreeks of indirect, bewust of onbewust, door mensen veroorzaakt. Aangezien mensen, instellingen en landen die de macht en het geld in handen hebben het meeste invloed hebben op de wereldgebeurtenissen, zijn zij ook het meest verantwoordelijk en dus aanspreekbaar. Wij horen daarbij.

Het begrijpen van de geschiedenis en de ontwikkeling van de nieuwe wereldorde is onze beste bescherming

Ik ga niet mee met onbewezen complottheorieën, maar het is ontegenzeggelijk waar dat er complotten worden gesmeed. Het is waar dat mensen met macht uit zijn op behoud of uitbreiding

van hun macht, invloed en vaak op vergroting van hun vermogen uit zijn, het is waar dat macht corrupteert en het is waar dat macht invloedrijk is. Macht is toch niets anders dan anderen je wil op kunnen leggen en je eigen wensen vervullen of je eigen doelen realiseren, eventueel ten koste van of tegen de wensen van anderen in? Invloed kan op twee manieren aangewend worden: als macht (het vermogen immoreel te zijn zonder straf) of gezag en autoriteit (het vermogen moreel te zijn zonder beloning). Macht onderscheidt zich van gezag doordat gezag een legitieme basis kent, erkent door degenen die onderworpen zijn aan gezag. Ik zeg dit alles zonder oordelen, want als je je macht gebruikt om goede doelen te bereiken, als je verantwoording neemt en bereid bent verantwoording af te leggen, kan macht een belangrijk middel zijn.

Eenheid maakt macht, maar macht corrupteert als ze niet wordt beperkt door de glazen wanden van openheid en participatie

In het kader van mijn betoog is de andere, negatieve en corrupterende kant van macht relevant, namelijk macht die alléén gericht is op eigenbelang en ten koste gaat van anderen. Vaak lopen beide vormen van machtsgebruik overigens door elkaar: om opportunistische of oprechte redenen besteden een groot deel van de grootvermogenden geld aan liefdadigheid en goede doelen naast duidelijke, soms immorele of amorele, vormen van beïnvloeding ten bate van hun persoonlijke doelen.

Het mechanisme van de machtsconcentratie bestaat vrijwel overal ter wereld, niet alleen bij mensen zoals Poetin. Het grote verschil tussen autoritair geleide landen en democratische westerse landen is de wettelijke verankering van de vrije meningsuiting, waardoor de repressiviteit van het systeem in de westerse landen subtieler en minder gemakkelijk aan te tonen is, maar de veranderingspotentie groter is. De repressie van de vrijheid van meningsuiting wordt in autoritair bestuurde landen vooral gelegaliseerd door de staat en in de westerse landen door individuen en organisaties, waar grote bedrijven door slimme algoritmen feitelijk ons gedrag – en vooral ons sociaal- en koopgedrag – bepalen. We kennen de term nog van vroeger: het militair-industrieel complex – het is echter een veelomvattender kwaad dan we toen dachten. Zolang de mensheid op de wereld bestaat, is er sprake van willekeurige en onwillekeurige machtsuitoefening, die bij gebrek aan openbaarheid en aanspreekbaarheid vrijwel altijd ontaardt in machtswellust, machtsconcentratie en machtsmisbruik.

Machtswellust is de pesticide dat door gebrek aan moraliteit elk restje menselijkheid vernietigt

Machtsmisbruik is de misvormde hoogmoed ten behoeve van het eigen belang te beslissen voor anderen, en machtsconcentratie is een concentratiekamp waarin de hele resterende mensheid gevangen wordt gehouden en verstoken blijft van werkelijke kansen op zelfbeschikking. Door een eeuwenlang geperfectioneerde cultuur van discriminatie, achterstelling, indoctrinatie en bijbehorende wet- en regelgeving worden ondanks de anti-discriminatie teksten in de Grondwet, de tegenstellingen niet alleen in stand gehouden, maar wordt de economische, maatschappelijke en sociale ongelijkheid verder verscherpt. Het wrange is dat ook de 'machtigen' in een andere,

weliswaar gouden kooi gevangen zijn om het systeem, dat hen bevoordeelt, in stand te houden, waaruit zij ook niet kunnen ontsnappen op straffe van verlies van elk privilege dat ze zo zorgvuldig koesteren en angstvallig bewaken.

Het streven naar macht is onderdeel van de strijd om het bestaan. Ons door de industriële samenleving geperfectioneerde systeem stamt nog uit de oertijd, waarin overleving de eerste bestaansvoorwaarde was. Die voorwaarde is in ons bestaan fundamenteel van karakter veranderd, omdat niet langer de 'survival of the fittest' onze overleving garandeert, maar juist onze ondergang bewerkstelligt. Alleen een diep doordrongen bewustzijn van de eigen moraliteit in relatie tot al het andere leven, zal de weg zijn naar de overleving van de mensheid en al het andere leven op aarde. Onze maatschappelijke, psychologische en spirituele ontwikkeling, die zich uitdrukt in onze beschaving, kan toch de nieuwe uitdaging zijn waar wij allen voor staan?

Ik geloof in de kracht van de democratie

Poetin ook, daarom is hij zo bang om zijn volk vrijheid te geven en Ukraine haar eigen lot te laten bepalen. Ik geloof in de kracht van de democratie als verlichte leiders opstaan voor hun waarden en zo de samenleving meenemen in de ontwikkeling van nieuwe waarden. Aan de andere kant heb ik ook zorg over schimmige achterhoedegevechten van een verlopen bestuurselite, die koste wat kost de riantie machtspositie wil handhaven en zelfs nog gelooft dat zij werken voor de goede zaak, die voornamelijk hun eigen goede zaak is. Ik vertrouw op de beginselen van onze rechtstaat, mits we de onderliggende waarden die eraan ten grondslag liggen ook ten koste van alles verdedigen. We zien echter ook nieuwe politieke stromingen, die het niet zo nauw nemen met de rechtstaat, opkomen vanuit soms legitieme onvrede. Zij zorgen voor maatschappelijke onrust en verlies van waarden, maar het is belangrijk de onderliggende bron van de onvrede te onderkennen. Er is altijd een dieperliggende juistheid in het gevoel van de mensen die kiezen, ook al lijken ze verkeerd te kiezen. Bij gebrek aan een richtinggevend en waardenvol perspectief steunen ze vervolgens, soms ingegeven door ongedefinieerde angst, de gemakkelijke nationalistische en haat brengende ideologieën. Het is belangrijk om je open te stellen voor de onderliggende vrees en onvrede hiervan, want ook die is altijd ingegeven door belangrijke primaire humane waarden, zoals rechtvaardigheid of behoefte aan veiligheid.

Ik zie slechts één uitweg uit deze dilemma's

De politieke macht van mensen zoals Poetin is geleende macht. Ik pleit ervoor om ons bewust te worden van de waarden die de basis zijn van onze samenleving, waardoor we samen de evolutie bevorderen naar een wereld waarin macht juist het goede bewerkstelligt. De huidige ongelijkheid in de samenleving is een van de grootste struikelblokken voor verandering. Ik ben optimistisch en pessimistisch over onze kansen het tij te keren. Daar gaat de volgende aflevering in deze reeks over.



[AUTEUR HAN BEKKERS](#) | [@EVOLUTIEGIDS](#) | 220225

Bestuursgids Han Bekkers is coach en therapeut voor leven & werk en is auteur van het managementhandboek 'De Druppel en de Oceaan' en 'Reis naar de Bron'.